

LAKIALOITE 61/2009 vp

Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Tämän lakiehdotuksen tarkoituksena on matkakuluvähennyksen oikeudenmukaistaminen siten, että se voitaisiin myöntää henkilöille, jotka voivat osoittaa tarvitsevansa omaa autoa työtehtäviensä asianmukaiseen suorittamiseen, sekä niille verovelvollisille, joille oman auton käyttö selvästi kohtuullistaa työmatkoihin käytettävää aikaa. Tällä lakimuutoksella halutaan varmistaa kansalaisten oikeudenmukainen ja tasapuolinen kohtelu riippumatta siitä, minkä veropiirin alueella kukin asuu.

Hallitusohjelmassa on kirjattu tavoitteeksi selvittää mahdollisuudet työmatkakulujen verovähennysjärjestelmän yksinkertaistamiseksi. Elinkeinoelämän tulevaisuuden haasteita tulee olemaan erityisesti ammattitaitoisen työvoiman saatavuus suurien ikäluokkien poistuessa vähitellen työmarkkinoilta. Haasteita työvoiman saatavuuteen parhailaan aiheuttaa myös se, etteivät elinkeinoelämän ja yhteiskunnan työvoimatarpeet sekä koulutusmäärät kohtaa. Eri-laisista ammattiin valmistavista oppilaitoksista ja korkeakouluista valmistuu joko liian vähän tai liian paljon uusia työntekijöitä yritysten ja julkisten organisaatioiden tarpeisiin. Opetusministeriön johdolla on menossa useita toimenpiteitä koulutuksen ja yritysten sekä yhteiskunnan työvoimatarpeiden kohtaannon parantamiseksi. Lisäksi, jotta työvoiman saatavuutta voitaisiin parantaa ja työvoiman joustavaa liikkumista edistää, on työmatkakulujen vähennysjärjestelmää yksinkertaistettava ja myös oman auton käytön mahdollisuutta helpotettava. Talouden taantumassa työttömyys lisääntyy ja työtä joudutaan

pakostakin ottamaan vastaan pidempienkin matkojen päästä. Myös työmatkakuluvähennysten tulee tukea joustavaa työssäkäyntiä ja turvata oikeudenmukaiset korvaukset työmatkakuluista.

Työssäkäyntialueet ovat yhä laajempia, ja useat ammatit asettavat isoja haasteita ajankäytölle. Suurten ikäluokkien ikääntyessä ja työvoimapolun kasvaessa työssäkäyntialueet laajenevat entisestään. Matkakuluvähennysten tulee vastata todellisia välttämättömiä matkakuluja ja niiden tulee taata kansalaisten tasapuolinen sekä oikeudenmukainen verotuskohtelu. Lain tulisi mahdollistaa oman auton käyttö kodin ja työpaikan välisessä työmatkaliikenteessä silloin, kun omaa autoa tarvitaan myös työpisteestä toiseen siirryttäessä ja kun oman auton käyttö selkeästi kohtuullistaa työmatkaan käytettyä aikaa. Nykyinen työmatkakulujen vähennysjärjestelmä on epätasainen, aiheuttaa tarpeetonta byrokratiaa eikä kohtele kansalaisia tasapuolisesti. Työmatkalaiset ovat joutuneet käyttämään paljonkin aikaa työmatkakulujen vähennysasioiden selvittämiseen veroilmoituksessaan. Kansalaisten tasavertainen kohtelu ei ole edes mahdollista tällä hetkellä. Tämä johtuu verovirastojen paljonkin toisistaan poikkeavista työmatkavähennyksiin liittyvistä lain tulkinnoista.

Joissain kunnissa halutaan muun muassa pitää huolta hyvin koulutettujen ja hyvin palkattujen ihmisten säilymisestä kunnan asukkaina. Heille saatetaan hyväksyä oman auton käyttö löyhemmin perustein kuin joillekin toisille toisella paikkakunnalla. Lisäksi eräät työnantajat suovat työntekijöilleen mahdollisuuden pitää

näennäistä työpaikkaa kotikunnassaan tai lähellä sitä todellisen työpisteen ollessa kuitenkin etäämpänä toisella paikkakunnalla. Näiden usein toistuvien matkojen kulut voidaan sitten veloittaa työnantajalta kilometrikorvauksina. Monet verovelvolliset kuitenkin saavat vähentää työmatkakulunsa vain seutulipun tai muun vastaavan kuukausilipun hinnan mukaan, vaikka oma auto on eräs tärkeimpiä työvälineitä tai oman auton käyttö työpaikalle kuljettaessa on ainoa kohtuullinen vaihtoehto nykyisten työajan vaihteluiden ja vaadittujen joustojen takia. Jotta työmatkakulujen vähentämisoikeus kohtelisi kansalaisia tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kaikkialla Suomessa, matkakuluvähennysten tulisi vastata todellisia matkakuluja tarkoituksenmukaisimman ja joustavimman kulkutavan mukaisesti. Nykyajan kovenevan työtahdin ja työelämän kasvavien haasteiden vuoksi työmatkojen joustavuutta ei voi vähätellä — työntekijöillä tulee olla mahdollisuus viettää aikaa myös perheensä ja läheistensä kanssa. Työmatkoihin ei saa kulua aikaa kohtuuttomasti.

Poltonesteiden hinnat ovat viime vuosien aikana kohonneet tuntuvasti. Samaan aikaan kuitenkin oman auton työmatkakulujen vähennys-oikeus ei ole vastaavalla tavalla noussut. Verotuksessa oman auton käytöstä myönnettävän työmatkakuluvähennyksen tulisi paremmin vastata todellista kustannustasoa.

Haja-asutusalueiden linja-autovuoroja on jouduttu viime vuosina lakkauttamaan linjojen kannattamattomuuden vuoksi. Näin ollen maaseudulla asuvien mahdollisuudet käyttää joukkoliikennettä ovat eri puolilla Suomea heikentyneet merkittävästi, ja haja-asutusalueiden asukkaat ovat vielä aiempaakin riippuvaisempia oman auton käytöstä. Ns. kimppekyytien käyttämistä tulisi verotus- ja muunlaisin tukitoimenpitein lisätä. Nykyisellään suurin osa haja-asutusalueilta kaupunki- ja muihin keskuksiin työhön kulkevista ajaa yksin tai korkeintaan kaksi henkilöä matkustaa samassa autossa. Energian kulutuksen vähentämiseksi, ruuhkien välttämiseksi ja ilmastomuutoksen hillitsemiseksi olisi tarkoituksenmukaista kannustaa kimppekyytien käyttämiseen.

Monet ovat jopa joutuneet luopumaan työpaikastaan, koska työssäkäynnin kustannukset ovat nousseet liian korkeiksi suhteessa saatuun palkkaan: he ovat asuneet huonojen liikenneyhteyksien takana, mutta eivät kuitenkaan ole saaneet vähentää oman auton käyttöä verotuksessa. Monen kohdalla tilanne on ollut sellainen, että työmatka on pakosta pitkä, kun asuinpaikan läheltä ei löydy koulutusta vastaavaa työtä. Moni heistä on valittanut eri oikeusasteisiin saadakseen korjausta tilanteeseen. Useissa tapauksissa päätös on ollut kielteinen. Päätöksissä on hyvistä selviytyksistä huolimatta kyseenalaistettu työn luonne ja joustavuuden tarve työtehtävien hoitamisessa. Jossain päätöksessä on evätty oman auton käyttö vedoten siihen, ettei avioaparilla ole yhteisiä lapsia ja näin ollen heillä ei olisi perusteluja oman auton käytölle. Kaikki nämä tietooni tulleet tapaukset kertovat kansalaisten epäoikeudenmukaisesta ja epäjohdonmukaisesta kohtelusta. Hallitusohjelman mukaisesti tulee ihmisiä kannustaa työntekoon ja yrittämiseen, ja näihin heille on luotava edellytykset myös siltä osin, että työmatkat pystytään hoitamaan järkevästi ja kohtuullisin kustannuksin.

Tuloverolain 93 § määrittelee vähennyskelpoiseksi ansiotulon hankkimisesta aiheutuneiksi menoiksi matkakustannukset asunnon ja työpaikan välillä. Kyseisellä lainkohdalla on ainoastaan yksi vakiintunut tulkintatapa, jota tukee muun muassa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu vuodelta 1979. Lainkohdan tulkinnan mukaan matkakustannukset voidaan vähentää ainoastaan julkisten kulkuneuvojen maksujen suuruusina. Ainoastaan siinä tapauksessa, että Verohallituksen erikseen antamissa ohjeissa mainitut julkisten kulkuneuvojen odotusajat ylittyvät, oman auton käytön voi verotuksessa vähentää. Korkeimman hallinto-oikeuden vuonna 1979 antama ratkaisu (KHO:1979-B-II-561) on ennakkotapaus, jota on käytetty tulkintamallina. Sen mukaan oman auton tarvitseminen työpisteestä toiseen liikuttaessa ei ole peruste vähentää oman auton käyttöä asunnon ja työpaikan välillä. Kyseinen ratkaisu ei ollut edes yksimielinen, vaan syntyi tiukan äänestyksen (3—2) jälkeen kahden tuomarin vastustaessa tulkintaa.

Yli kaksikymmentä vuotta vanhan äänestyksen jälkeen syntyneen ratkaisun käyttäminen ennakkotapauksena vaatii muutosta tuloverolain 93 §:ään, jotta se vastaisi todellista tilannetta. Nyky-yhteiskunnassa työssäkäynti on hyvin erilaista kuin tuohon aikaan, ja elinkeinoelämän ja yhteiskunnan toiminnat edellyttävätkin laajempia työssäkäyntialueita ja työvoiman parempaa liikkuvuutta.

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama toimikunta ehdottaa jopa työmatkavähennyksen poistamista energiatehokkuuden ja ympäristönsuojelun nimissä. Pääkaupunkiseudulla sekä isommissa kaupungeissa ja niiden läheisyydessä on mahdollista verotuksellisin keinoin ohjata työmatkailijoita käyttämään joukkoliikennettä ja muita ympäristöystävällisempiä vaihtoehtoja. Sen sijaan muualla Suomessa samoja mahdollisuuksia työmatkaliikenteessä ei ole, ja monissa tapauksissa oma auto on ainoa vaihtoehto yli-

päätään päästä töihin. Työmatkakuluvähennystä ei pidä ainakaan missään tapauksessa poistaa, koska se asettaisi kansalaiset hyvin epätasa-arvoiseen asemaan eri puolilla Suomea. Tuloverolain 93 §:ää tulisi muuttaa siten, että se mahdollistaisi laajemmalti matkakuluvähennyksen oman auton käytöstä. Matkakuluvähennys tulisi myöntää henkilöille, jotka voivat osoittaa tarvitsevansa omaa autoa työtehtäviensä asianmukaiseen suorittamiseen, sekä niille verovelvollisille, joille oman auton käyttö selvästi kohtuullistaa työmatkoihin käytettävää aikaa. Tuloverolain tulisi myös ehdottomasti varmistaa kansalaisten oikeudenmukainen ja tasapuolinen kohtelu riippumatta siitä, minkä veropiirin alueella kukin asuu.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun tuloverolain (1535/1992) 93 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 1 momentti laissa 946/2008, seuraavasti:

93 §

Asunnon ja työpaikan väliset matkakustannukset

Ansiotulon hankkimisesta johtuneina menoina pidetään myös matkakustannuksia asunnosta työpaikkaan ja takaisin halvimman tai tarkoituksenmukaisimman kulkuneuvon käyttökustannusten mukaan laskettuina. Näitä matkakustannuksia voidaan kuitenkin vähentää enintään 7 000 euroa ja vain siltä osin kuin ne ylittävät verovuonna 500 euroa (*omavastuuosuus*).

Edellä 1 momentissa tarkoitettu tarkoituksenmukaisin kulkuneuvo on oma auto silloin, kun työssäkävijä joutuu käyttämään omaa autoaan

työnantajan velvoittamiin tarkoituksiin, kun joukkoliikenneyhteyksiä ei ole, kun joukkoliikenneyhteydet ovat kohtuuttoman huonot työssäkävijän kannalta ja kun työssäkävijän työn luonteen vuoksi joukkoliikenneyhteyksien käyttäminen on kohtuuttoman vaikeaa. Vähennys lasketaan siten kuin verohallitus vuosittain tarkemmin määrää ottaen huomioon sen kohtuullisen kustannusten lisäyksen, joka aiheutuu kulkuneuvon käytöstä asunnon ja työpaikan välisiin matkoihin.

LA 61/2009 vp — Pertti Hemmilä /kok

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Helsingissä 17 päivänä kesäkuuta 2009

Pertti Hemmilä /kok